

The Gleaner

Vol 1 (1963)

Ένα σχέδιο του Ι. Ρώτα για την έκδοση των επιστολών του Κοραή

Άλκης Αγγέλου

doi: [10.12681/er.9583](https://doi.org/10.12681/er.9583)

Copyright © 2016, Άλκης Αγγέλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Αγγέλου Α. (2016). Ένα σχέδιο του Ι. Ρώτα για την έκδοση των επιστολών του Κοραή. *The Gleaner*, 1, 156–157. <https://doi.org/10.12681/er.9583>

ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ Ι. ΡΩΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Μέσα στον έφρετινὸ χρόνο έτοιμάζεται για νὰ κυκλοφορήσει ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ἑλληλογραφίας τοῦ Ἀδαμάντιου Κοραῆ. Ἡ μακρὰ προετοιμασία πού ἀπαιτήθηκε, ὥστε νὰ λάβει ἡ ἔκδοση τὴν ἐντελέστερη, κατὰ τὸ δυνατόν, συγκρότηση, στάθηκε ἀφορμὴ νὰ ἐξακριβωθοῦν καὶ τὰ ἱστορικὰ ἀπὸ προγενέστερες προσπάθειες, ὅσες εἶχαν ἀποβλέπει νὰ παρουσιάσουν εἴτε τὸ σύνολο εἴτε μέρος ἀπὸ τὶς ἐπιστολές, τὶς ὁποῖες ἔστειλε καὶ ἔλαβε ὁ Κοραῆς σὲ ἓνα χρονικὸ διάστημα τουλάχιστον ἑξήντα ἐτῶν, ὅσα δηλαδὴ εἶναι τὰ χρονικὰ ὄρια μέσα στὰ ὁποῖα κλείνεται ἡ ὡς σήμερα γνωστὴ ἑλληλογραφία του.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀρκετὲς ἐπιστολές τοῦ Κοραῆ δημοσιεύθηκαν μονωμένες ὅσο ἀκόμη ἐκεῖνος ζοῦσε¹, ἀλλὰ ἡ πρώτη συλλογὴ ἐκυκλοφόρησε μετὰ τὸν θάνατό του μὲ λίγα γράμματα: Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Σμύρνης Πρωτοψάλτην, Ἐν Παρισίοις [=Σμύρνη] 1838. Ἀπὸ τὶς δημοσιευμένες ἕμως ἐπιστολές τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν Ἰάκωβο Ρῶτα συνάγεται ὅτι ὁ τελευταῖος αὐτὸς τοῦ εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ προβεῖ σὲ ἔκδοση τῶν ἐπιστολῶν του, στὴν ὁποία ἕμως ὁ Κοραῆς στάθηκε ἀντίθετος. Ἐτσι σὲ ἐπιστολὴ του τῆς 9 Ἰουλίου 1818 γράφει πρὸς τὸν Ρῶτα: «Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συλλογιζόμενος μὲ κάμνεις νὰ τρέμω, ὅταν μὲ λέγεις περὶ ἐκδόσεως ἐπιστολῶν μου»².

Ὁ ἔλεγχος πού ἔκανα στὶς ἀνέκδοτες ἐπιστολές τοῦ Ρῶτα πρὸς Κοραῆ, πού σώζονται στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, δὲν μοῦ επέτρεψε νὰ ἐξακριβώσω πότε ἀκριβῶς ἔγινε ἡ πρόταση τοῦ Ρῶτα πρὸς τὸν Κοραῆ καὶ ποῖο ἀκριβῶς περιεχόμενο εἶχε. Ὁ ἴδιος ἕμως αὐτὸς ἔλεγχος ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια ἓνα ἰδιόγραφο σχέδιο τοῦ Ρῶτα, ὅπου διατυπώνονται δύο διαφορετικοὶ τρόποι μὲ τοὺς ὁποῖους ὁ Ρῶτας ἐσκέφθηκε νὰ συγκροτήσει ἓνα ἀπάνθισμα, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ ἐπρωτοχαρακτήρισε καὶ ὅπως τελικὰ τὸ ὀνομάτισε, ἀπὸ τὶς ἐπιστολές τοῦ φίλου του. Τὸ σχέδιο εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

1. Φ. Ἡλιοῦ, Ἀπὸ τὴν ἑλληλογραφίαν τοῦ Κοραῆ. Ἀνέκδοτα καὶ ξεχασμένα γράμματα, Ἀθήνα 1953.

2. Ἐπιστολαὶ Ἀδαμάντιου Κοραῆ, ἐκδ. Ν. Δαμαλά, τ. Γ', σ. 83.

Ἐὰν λάβω καιρὸν μελετῶ νὰ σχηματίσω ἀπάνθισμα ὄλων τῶν ἐπιστολῶν, ὅσας ἔχω τοῦ ἀοιδίμου φίλου μου Κοραῆ. Τοῦτο δὲ τὸ ἀπάνθισμα νὰ διαιρέσω εἰς τμήματα, ὡς ἀκολουθεῖ:

Νὰ σ υ ν ἄ ψ ω εἰς Τ μ ῆ μ α

Α'ον ὅσα ἀνάγονται εἰς τὴν Ἠθικὴν
 Β'ον ὅσα » » » Πολιτικὴν,
 Γ'ον ὅσα » » » Φιλολογίαν,*

Δ'ον ἀνάμικτα, ἥγονν οἰκονομίαν, ἰατρικὴν κλ.

Ἦθελον ἀφίσειν διὰ παντὸς ἀνέκδοτα ὅσα ἀποβλέπουν προσωπικὰ διηγήματα, ἢ φιλικὰς καὶ μυστικὰς συνδιαλέξεις, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅσα ὁ ἴδιος ὁ Κοραῆς ἐπιθυμεῖ νὰ μένωσι κεκρυμμένα.

Ἐκ τῶν τεσσάρων ἄνω τμημάτων ἤθελε σχηματισθῆ βιβλίον ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος. Μάλιστα, ἂν τὸ συνοδεύσω μὲ τὸν βίον τοῦ Κοραῆ συνταχθέντα ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ ἐπεκταθέντα ἐσχάτως ἀπὸ τὸν Γερμανὸν Kind.

Δ ε υ τ ἔ ρ α σ κ ἔ ψ ι ς

Ἡ διαίρεσις εἰς τμήματα ἤθελεν ἀποτελέσειν μονότονον τὴν ἰνάγνωσιν, ὡς νομίζω. Ἐπειδὴ πλησίον φιλολογικῆς τινος παρατηρήσεως εὐρίσκεται πολλάκις καὶ ἠθικὴ νουθεσία, ἥτις χάνει πολὺ τὴν ἀξίαν της ὅταν χωρισθῆ ἀπὸ τὸν οἰκεῖον τόπον. Διὰ τοῦτο ἴσως εἶναι καλὸν νὰ ἀφεθῆ τὸ ἀπάνθισμα ἐκάστης ἐπιστολῆς ὡς εἶναι καὶ εὐρίσκεται: καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας ταύτης θέλει προξηγηθῆν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἡδονὴ ψυχῆς ἐν ταύτῳ καὶ ὠφέλεια.

* Ἐδῶ ἀνάγονται ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπιστολῆς, ὅσα διὰ τὸ γλυκύτατον τῆς φράσεως φαίνονται νεωτέρεια ἔπη τοῦ καὶ ἀπὸ μέλιτος γλυκείων ρέει αὐδῆ. Ὅλα ρέουν μέλι καὶ γάλα.

Ἡ μνεία τοῦ Kind δὲν πρέπει νὰ μᾶς φέρει πολὺ μετὰ τὸ 1831, ὅταν δημοσιεύεται τὸ βιβλίον του *Beiträge zur besseren Kenntniss des neuen Griechenlands*, Neustadt, a. d. D., ὅπου στίς σελίδες 206-211 τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κοραῆ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Ρώτας μετὰ τὴν πρώτην ἔντονην ἀντίδραση τοῦ Κοραῆ ἐγκατέλειψε μόνον προσωρινὰ τὴν σκέψιν γιὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐπιστολῶν ἢ γοητεία τοῦ κοραϊκοῦ ὕφους τὸν εἶχε τόσο κυριεύσει, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ σχέδιον, ὥστε καλλιέργουσε συνεχῶς τὴν ἰδέαν στὸν νοῦν του, γιὰ νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ τελικὰ τὸ 1839, ὅταν κυκλοφορεῖ τὸ πρῶτον Ἀπάνθισμα.

Ἄλκης Ἀγγέλου